

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?**

Pormestarin päätös 14.10.2022 § 131.

Pormestari antaa maa- ja metsätalousministeriölle luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutoksen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030) seuraavan lausunnon:

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on monialainen ja kompleksinen ilmiö, johon sisältyy eri toimijoiden ja sektoreiden keskinäisriippuvuuksia. Sopeutumisen keskitetty ohjaaminen on siten haastavaa. Suunnitelma pyrkii tähän kunnianhimoisesti ja esittää paljon toimenpiteitä useille sektoreille.

Sopeutumissuunnitelmassa annetaan vaikutelma siitä, että siihen on tunnistettu ja priorisoitu keskeiset ja vaikuttavat sopeutumisen toimet, joilla visio ”Hyvinvointia ja turvallisuutta muuttuvassa ilmastossa” toteutuu ja suunnitelman kolmeen päämäärään päästään.

Suunnitelmaan on kirjattu keskeiset Suomen sopeutumispolitiikan julkisen sektorin institutionaaliset haavoittuvuudet. Suunnitelman tulisi vastata haavoittuvuuksiin, jotta sopeutumistyö olisi vaikuttavaa ja aikaansaisi ilmastonmuutokseen sopeutumisen vaatiman systeemisen muutoksen toimintatavoissa ja rakenteissa.

- 2. Tarkemmat huomiot luvusta ’Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit’ (Luku 2.2)**

Näistä ensimmäisessä todetaan, että ”sopeutumistoiminnan jatkuvaan seurantaan ja vaikuttavuuden arviointiin perustuva, koordinoitu ja kokonaisvaltainen valmistelu ja päätöksenteko etsivät vasta muotojaan” (KISS2030-ehdotus, s. 30).

Helsinki on tunnistanut tämän ja ryhtyy valmistelevaan kaupungille kokonaistarkastelua ilmastonmuutokseen sopeutumisen kokonaisuudesta tavoitteenaan parantaa sopeutumistyön vaikuttavuutta ja systemisyyttä.

KISS2030 suunnitelmassa todetaan myös, että ”lakisääteiset velvoitteet ja konkreettiset sopeutumistavoitteet puuttuvat monilla toimialoilla. Velvoitteiden ja tavoitteiden puuttuessa viranomaiset voivat vain kannustaa toimijoita sopeutumaan” (KISS 2030-ehdotus, s.30).

Kaupunkien sopeutumistyö on toistaiseksi perustunut kaupunkien osaamiseen, aloitteellisuuteen ja resursseihin suunnitella ja toteuttaa sopeutumistyötä. Joillakin sektoreilla, kuten rakentamisessa, ohjeet ja lainsäädäntö ovat antaneet selkärankaa ja tukea kaupungin sopeutumistyölle. Suurelta osalta sopeutumista koskevat ohjeet kuitenkin puuttuvat.

Helsingin kaupunki toteaa tältä osin, että kaupunkien omaehtoisella toiminnalla sopeutumistyössä on mahdollista päästä pitkälle erityisesti, jos työtä tuetaan riittävin valtakunnallisin resurssein ja ohjein. Sekä tältä osin että yleisemminkin kunnille annettavia lisätehtäviä tai -velvoitteita sekä niiden välttämättömyyttä tulisi arvioida erittäin huolellisesti suhteessa kuntatalouden kestävyyskehykseen. Mahdollisista lisätehtävistä tai -velvoitteista kunnille aiheutuvat kustannukset on korvattava täysimääräisesti.

Yksi tunnistetuista haavoittuvuuksista on se, että ”varsinaisen ilmastonmuutokseen sopeutumistoiminnan kehittäminen on perustunut pitkälti hankkeisiin ja vähäisiin resursseihin” (KISS2030-ehdotus, s. 30). Työn vaikuttavuuden varmistamiseksi on oleellista, että valtio resursoi myös kuntien työtä pitkäjänteisellä rahoituksella.

Suomessa on toistaiseksi vähän hyviä pysyviä ja uusia sopeutumisen käytäntöjä ja esimerkkejä, sillä sopeutumisen toteuttaminen on ollut pistemäistä ja pilotteihin perustuvaa kokeiluluontoista toimintaa ja tulosten skaalautuminen on ollut vähäistä. Lisäksi sopeutumisen vaikuttavuuden arviointi puuttuu sekä kansallisella että paikallisella tasolla ja ”seurantatieto on vasta kehittymässä” (KISS2030-ehdotus, s.31).

Suunnitelmassa todetaan myös, että ”alueellisen ja paikallisen ilmastotiedon suurpiirteisyyden ja puutteet tiedon jalkauttamisessa vaikeuttavat sopeutumisen suunnittelua. Yleistä ilmastonmuutostietoa on saatavilla runsaasti, mutta paikallista, toimialakohtaista ja ratkaisukeskeistä soveltavaa tietoa tai asiantuntijuutta ei ole kaikilta osin saatavilla. Kaikilta aloilta puuttuu tietoa sopeutumisratkaisujen kustannuksista ja hyödyistä” (KISS2030-ehdotus, s.31).

Tutkimustietoa sopeutumisen kustannuksista kaupungin tasolla tai sektorikohtaisesti on ollut saatavilla vähän, sillä tutkimustieto on ollut yleisellä tai kansallisella tasolla tai koskenut yksittäisiä hankkeita. Esimerkiksi vakuutusyriyten keräämä tulvavahinkojen kuntakohtaisen kustannustiedon saaminen julkishallinnon käyttöön olisi hyödyllistä, samoin oppaat ja hyvät esimerkit siitä, miten esimerkiksi vältettyjä kustannuksia, jotka ovat yleisiä sopeutumisen hyötyjä, voidaan eri sektoreilla ja alueilla arvioida.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

KISS2030 suunnitelman keskeisin ongelma on se, että ratkaisukeskeiset ja vaikuttavat toimenpiteet, joilla suunnitelmassa esiin nostettuihin haavoittuvuuksiin vastataan, puuttuvat, samoin toimenpiteiden priorisointi ja toimijoiden sitouttaminen suunnitelman tavoitteisiin.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Lukuun 2.5. sisältyy suuri joukko keskeisiin tavoitteisiin sisältyviä toimenpide-ehdotuksia. Osaa niistä kaupunki jo toteuttaa omassa toiminnassaan, osa vaatii yhteistyön rakentamista eri toimijoiden kanssa ja osa on sellaisia, joiden tarkoituksenmukaisuutta on selvennettävä jatkokeskusteluissa. Toimenpiteitä, joita kaupunki jo toteuttaa, on mm. kunnallisen ilmastosuunnitelman laadinta. Kaupunginhallitus on hyväksynyt Helsingin ilmastomuutokseen sopeutumisen linjaukset vuonna 2019 ja niiden toteuttaminen on käynnissä. Helsingin ilmatoriskit on arvioitu vuonna 2018 ja kaupungilla on myös kaupunginhallituksen hyväksymä SECAP-suunnitelma (2021), johon sisältyy riskien ja haavoittuvuuden arvioinnit (Toimenpide 17.1.).

Yhteenvedon Helsingin kaupunki haluaa korostaa, että suunnitelmassa ei ole riittävästi tai lainkaan kehitelty ilmastomuutokseen sopeutumisen tärkeimpiä painopisteitä. Ylitse muiden nousevat toimiva luonto, ilmasto-oikeudenmukaisuus ja asukkaiden osallisuus. Kaupunki myös painottaa, että mahdolliset kuntien sopeutumistyötä koskevat uudet tehtävät tai lisävelvoitteet on korvattava täysimääräisesti ja niiden välttämättömyyttä on syytä arvioida huolellisesti. Valtion tulisi myös varmistaa pysyvät resurssit kuntien sopeutumistyöhön, joka on luonteeltaan enemmän pysyvää toimintaa kuin määräaikaista kehittämistä.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Helsingin kaupungin kaupunkistrategiassa linjataan, että kaupungin kasvu vaatii tiivistymisen ja lähiluonnon arvojen yhteen sovittamista. Ilmastomuutokseen sopeutumiseksi puiden ja vehreyden määrää kaupungissa lisätään. Rakennus- ja liikennehankkeissa selvitetään aina vaihtoehto säästää mahdollisimman paljon puustoa ja kasvillisuutta. Toimiva viherrakenne mahdollistaa hulevesien hallinnan, tulvariskien minimoimisen ja vähentää lämpösaarekeilmiöitä. Toimiva luonto eli elinvoimainen maaperä, kasvillisuus ja eliöstö ylläpitää vedenkiertoa, säilyttävät kasvillisuuden elinvoimaisena, viilentävät mikroilmastoa, tuottavat hyvinvointia ihmisille ja ovat edellytys ilmastokestävälle kaupungille. Toimivan luonnon avulla sekä ennalta ehkäistään ja varaudutaan muuttuvan ilmaston vaikutuksiin että luodaan näköala siihen, että luonnolle aiheutettua tuhoa asteittain korjataan.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveysten suojeleminen ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojeleminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmastoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

-

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

Helsinki on sitoutunut edistämään yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia kaikessa toiminnassaan. Siirtymän ilmastonkestävään yhteiskuntaan tulee olla oikeudenmukainen, jotta se saa laajan hyväksynnän. Ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten ja sopeutumistoimien kohdentuminen eivät saa lisätä epätasa-arvoa ihmisryhmien tai alueiden kesken. Menettelytapojen tulee olla oikeudenmukaisia siten, että erilaisten ryhmien tarpeet, sosiokulttuuriset erot, asemat yhteiskunnassa ja haavoittuvuudet sekä haavoittuvien ryhmien positiivinen erityiskohtelu huomioidaan suunnittelussa ja päätöksenteossa (Suomen ilmastopaneeli).

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Ilmastonmuutoksella ja siihen sopeutumisella on erisuuntaisia ja väistämättömiä vaikutuksia asukkaisiin ja kansalaisiin laajemmin. Jotta sopeutumisen toimenpiteillä on mahdollisuus onnistua, tulee kansalaisten olla mukana luomassa tulevaisuutta, jonka osana he itse myös ovat. Kansalaisille tulee luoda aidot mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa sopeutumisen ratkaisuihin ja päätöksentekoon niistä.

Linden Timo
Helsingin kaupunki